

KÜLTÜRDEN YANSIMALAR

İnsan davranışlarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Öncelikle anne ve babadan gelen genlerin belirleyici olduğunu söyleyen uzmanların yanında, çevresel unsurların ve eğitimin belirleyici olduğunu söyleyenler de bulunmaktadır. Şüphesiz her ikisinin de değişik oranlarda payı vardır. İnsan iyiliğe de kötülüğe de meyillidir. Birinin diğerine üstünlüğünü anne ve babadan gelen genlerin yanında, yetiştiği sosyal ve kültürel ortamın ve aldığı eğitimin belirlediğini söylemek mümkündür. Bu konuda yapılmış binlerce araştırmaya ve tüm yazılanlara rağmen uzmanların ve özellikle psikologların, insan davranışlarını anlamlandırma çalışmaları hep devam etmektedir.

İnsanlık tarihinin her döneminde, toplu yaşama dair genel kabul görmüş benzer kurallar vardır. Cana ve hakkı olmayan mala yönelik saldırılar, şiddet, kirlilik hemen her toplumda olumsuz bir davranış olarak kabul edilmişken; saygı, nezaket, temizlik ve yardımlaşma olumlu davranış olarak kabul edilmiştir. Bir toplumun hayatında rastlanılan olumlu veya olumsuz insan davranışlarının arkasında büyük oranda kültür unsurları gizlidir. Aynı zamanda, bir toplumda insan davranışlarının iyi veya kötü olduğu, hukukun, dini inancın, örf ve adetlerin, gelenek ve göreneklerin de içinde yer aldığı kültürel unsurlarla ölçülür.

Kültür, dinamik ve canlıdır; tarihi ve süreklidir; öğrenilir; paylaşılır. Kültür, amaçlı bilgi ve görüntü niteliğinde mesajlar içerir. Toplumların olduğu gibi, en küçüğünden en büyüğüne, kurumların da bir kurum kültürü vardır. Kültür, bireyin, toplumun, milletlerin, kurumların, en büyük kurum olan devletin görev ve sorumluluklarına, amaçlarına, uyacakları kurallara dair mesajları da taşımaktadır. Kültür kavramı özetle, bir toplumun yaşam tarzını ifade eder. Bu kapsamda kırsal kesim toplumunun da, kentte yaşayan toplumun da, okuma yazma oranı düşük insanların oluşturduğu bir toplumun da, üniversite mezunlarının oluşturduğu bir grubun da bir yaşam tarzı, yani kültürü vardır.

Bir toplumda doğru kabul edilen bir davranış biçimi bir başka toplumda yanlış kabul edilebilir. İnsanlar birbirinden farklı sebeplerle de aynı davranışı sergileyebilirler. İnsanlar inandıklarını yaşar, gördüklerini tekrarlar; bazen de yanlış olduğunu bildiği halde, kendisi ile çelişerek de olsa (sokaklara çöp atma örneğinde olduğu gibi) kabahat işlemeye devam eder. "Üzüm üzüme baka baka kararır" şeklindeki Türk Atasözünde olduğu gibi insan, çevresindeki insanlardan sürekli olumsuz davranışlar görüyorsa kendisinin de olumlu davranışlar gösterme ihtimali azalacak; çevresinde sürekli olumlu davranışlar görüyorsa olumsuz davranışta bulunmamaya gayret edecektir.

Türk Kültürü

Türk Milletinin de, dünyadaki diğer toplumların insan yapısına benzemeyen bir yaşam tarzı, bir kültürel yapısı vardır. Özünü korumakla birlikte, bu kültür, Orta Asya'da ve yüzyıllarca devam eden batıya ve güneye yönelik göçler sırasında coğrafyadaki toplumlardan ve kültürlerinden de etkilenmiştir. Müslüman Türk toplumunun yaşam tarzında, yani kültüründe din unsurunun etkisi sanıldığından daha azdır. Söylemlerde dini motifler ve kavramlar sıklıkla kullanılmakla birlikte bunun davranışlara ve hayata tam yansımadağı görülmektedir. Şayet insan ve toplum için herşeyin en güzelini, en uygununu emreden İslam Dini belirgin ve yönlendirici olsaydı toplumda hırsızlıklar, şiddet, cinayetler, çevreyi kirletmeler, devlet malına (esasen millet malına) zarar vermeler, edep dışı davranışlar daha az olurdu veya hiç olmazdı. Bu kapsamda, Türk Toplumunun dini inançlarından, inandıklarından ve kültüründen uzaklaşması, yabancılaşması ve yozlaşması için bazı kişi ve kesimlerin yüzyıllardır çok emek harcadığını, türlü oyun ve hilelere başvurduğunu ve bu menfi durumun halen devam ettiğini çok açık ve net bir şekilde görmek ve söylemek mümkündür.

Müslüman Türk Milleti, kültürel değerlerini erozyona uğratanlarla, yaşam tarzının genetiği ile oynayanlarla, devlet ve millet düşmanlarıyla işbirliği yapan yerli işbirlikçiler ve hainlerle daha bilinçli, daha tedbirli ve cesur mücadele edip; kendi inançlarına, özüne ve kültürel değerlerine bilinçli bir şekilde sahip çıkıp bunları yaşayabildiği oranda ekonomik ve sosyal kalkınmasını daha da hızlandıracak, güvenliği üst seviyeye çıkaracak ve bulunduğu coğrafyaya ve tüm dünyaya adalet ve huzur dağıtmaya devam edecektir.

Doğan Ergun(1991), "Türk Bireyi Kuramına Giriş" adlı kitabında, Türk Kültürünün doğu kültürünün izlerini taşıdığını; ancak toplumcu yönü ağır basan bir kültür olduğunu; Türk Toplumunun girişimcilik, icat yapma, sorunlara karşı meraklı yaklaşma, söyleneni sorgulama, bireysel bağımsızlığa önem verme yönlerinin geliştirilmesi gerektiğini belirtir.

Türk toplumu sosyal yardımlaşmayı ve dayanışmayı esas alan bir kültürel geçmişe sahiptir. Tarihte birçok örneği görüldüğü gibi, kendi inanç ve soyundan olmasa bile, mağdura ve mazluma yardım etme, onlarla ekmeğini, aşını paylaşma Türk Milletinin kültüründe ve inançlarında gizlidir.

"Sen beni esir etseydin ne yapardın?" diye sorduğu ve kendisinden "Bir at'ın kuyruğuna bağlar, Bizans'ın sokaklarından parça parça olana kadar dolaştırırdım" şeklinde cevap veren, 1071'de Malazgirt Savaşında esir ettiği Bizans İmparatoru Romen Diojen'i serbest bırakan Selçuklu Sultanı Alparslan'ın; İstanbul'u fethedip şehre girdiği ilk gün gayrı Müslimlerin inanç, ibadet, kıyafet, örf ve adetlerinde serbest olduklarını söyleyen Fatih Sultan Mehmet'in; ülkesi işgal edilen ve kendisi de Almanlara esir düşen Fransa Kralı I. Fransuva'yı Alman İmparatoru Şarlken'e yazdığı ve "... Fransa kralını serbest bırak, aksi takdirde *Mücahitlerimin atlarının ayak seslerini Berlin sokaklarında duyarsın...*" ifadelerinin yer aldığı bir mektupla esaretten kurtaran Kanunî Sultan Süleyman'ın; Hitler'in zulmünden kaçan çoğu bilim adamı yaklaşık 1.000 Yahudi'ye 1933 yılından itibaren kapılarını açan genç Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ve Lideri Mustafa Kemal Atatürk'ün yaptıkları ilk akla gelen birer insanlık dersi örneğidir.

Nezaketin Esiriyim...

1697 yılında, 15 yaşında tahta çıkan İsveç Kralı 12. Şarl'ın ordusu 1709 yılı Temmuz ayında, Poltava Kalesini almak için savaşırken Rusya Çarı Deli Petro karşısında ağır bir yenilgi alır ve Rus takibinden kaçan Kral, bir grup askeri ile birlikte, Abdurahman Paşa Komutasındaki, Osmanlıya ait olan Özi Kalesine sığınır. İsveç Kralı Osmanlı topraklarında 5 yıl yaşar. Sonra, Osmanlı Askerlerinin refakatinde, güvenli bir şekilde kendi ülkesine ulaştırılır.

Kral Şarl'ın Osmanlı Topraklarında kaldığı süre içindeki tüm masrafları Osmanlı Devleti tarafından karşılanmıştı. Bir krala yaraşır şekilde 5 yıl boyunca Osmanlı Devletinde ikamet eden kral ülkesine dönerken de önemli hediyelerle gönderilmişti.

Kral, daha sonra, Müslüman Türk Milleti'nin yardımseverliğini ve merhametini dile getirdiği bir mektubunda şunları yazar: "Poltava'da esir oluyordum. Bu benim için bir ölümdü, kurtuldum. Buğ Nehri önünde tehlike daha kuvvetli olarak belirdi; önümde su beni boğmak, tepemde cehennemler püsküren güneş... Su beni boğmak, düşman beni parçalamak, güneş beni eritmek istiyordu; yine kurtuldum. Fakat bugün esirim, Türklerin esiriyim. Demirin, suyun ve ateşin yapamadığını onlar bana yaptılar, esir ettiler. Yalnız ayağымda zincir yok, zindanda da değilim; istediğimi yapıyorum. Fakat bu defa da şefkatin, asaletin ve nezaketin esiriyim.

Türkler beni işte bu elmas bağa sardılar. Bu kadar alicenap, bu kadar asil, bu kadar nazik bir milletin arasında hür bir esir olarak yaşamak, bilsen ne kadar tatlı.”...

Osmanlı topraklarında geçirdiği süre zarfında “Demirbaş Şarl” adını alan Kral Şarl ülkesine dönmeden önce, kaldığı süre içindeki masraflar karşılığı bir senet imzalamıştı. Ancak bu senedin karşılığı da uzun zaman tahsil edilememişti. İsveç krallığı, 1738 yılında Kral Şarl’dan borcun bir kısmını gemi ve askeri mühimmat olarak Osmanlı Devletine ödemiştir.

Mağdurların ve Masumların Ümidi Türkiye

Lafa gelince dünyaya insanlık ve demokrasi dersi vermeye kalkan birçok Batılı ülke, Ortadoğu’daki yangına odun taşırken, sığınmacılar kapılarına dayanınca da tir tir titrerken, 300-400 sığınmacıyı almamak için bin bir bahane uydururken; Türkiye yine bir insanlık dersi vermekte; bütün gücü ve samimiyetiyle bölgesindeki alevleri söndürmeye çalışmakta; çağının sesi olmakta; mağdurların ve masumların ümidi olmaya devam etmektedir.

Müslümanlar olarak Batının zenginliğine, yaşam tarzına asla imrenmemeli özenmemeliyiz; bu hem inancımıza aykırı hem de zengin kültürümüze, tarihimize ve atalarımızın hatırasına haksızlık olur. Allah, her türlü imkan ve nimeti Müslüman Coğrafyaya bol bol vermiştir; en büyük zenginliği de genç nüfusudur. Başkalarına kızmadan ve başkalarından bir şey beklemeden daha dikkatli, tedbirli ve bilinçli bir şekilde çok çalışıp, bu coğrafyayı barış ve huzur diyarı haline getirmek de, bu coğrafyada yaşayan insanların elindedir. Türkiye, tarihi, kültürel birikimi, devlet yönetimi tecrübesi, ekonomik gücü, özgüveni ve genç nüfus zenginliği ile, tarihte defalarca olduğu gibi bölgenin istikrar ve denge unsuru olma görevini, yerinde ve zamanında yapacağı girişim ve faaliyetlerle bir kez daha güçlü bir şekilde hissettirecektir.

Bu bölümde, kültürel yansımalar kapsamında, insan davranışlarına ilişkin olarak, önyargılı olunmadan, başka ülkelerden de, olumlu olduğu düşünülen insan davranışlarından örnekler verilmiş olmakla birlikte; genel olarak bir zamanlar Türkiye’de de medeniyetin beşiği olarak gösterilen ancak, hiçbir zaman medeni olamayan, refahını sömürgecilik kültürü üzerine inşa etmiş olan, her geçen gün de insani değerlerden uzaklaşarak karanlıklaşan ve korkunçlaşan, yakın tarihte Bosna’da, halen de önce istikrarsızlaştırıp karıştırdıkları sonra da sözde yardım ettikleri Ortadoğu’da olduğu gibi kendinden olmayana karşı çifte standart uygulayan, terör örgütlerine yardım eden; katliamlara, acılara ve gözyaşlarına sessiz kalan, çoğu zaman da ortam hazırlayan, insan haklarını hiçe sayan Batı’nın yönetimlerinin ve kurumlarının artık acilen “Beşerileşmeye” ihtiyacı vardır. Aksi takdirde akıttıkları gözyaşları, içine düştükleri karanlıklar, Ortadoğu’da ve Müslüman Coğrafyada kurdukları terör örgütleri eliyle yaptıkları zulüm ve kıyımlar kendilerini de yutacaktır.

Türkiye, son yüzyılda Balkanlardan, Kafkaslardan, Afganistan’dan, Irak’tan ve en son olarak da Suriye’den milyonlarca insana kapılarını açmış; yurdunu, ekmeğini ve aşını paylaşmıştır. Türk Milletinin, yurduna kabul ettiği insanlardan tek beklentisi de Türkiye’nin huzuruna ve güvenliğine zarar vermemeleri; Türk Milletinin değerlerine ve hassasiyetlerine, kısacası kültürüne aykırı hareket etmemeleri; şayet uzun süre kalmak zorunluluğu var ise milletle uyumlu yaşamaları olmuştur.

Okuma ve dinleme yoluyla öğrenmenin yanında, insan yaşarken ders çıkarabileceği ibretlik olaylar ve anlarla da karşılaşır. Bunların bazılarının sonucu olumlu, bazılarının olumsuz bitebilir. Allah’ın bir insana yapmayı, yaşamayı ve gözlemlemeyi nasip ettiği bazı olayların başkalarına anlatılması, kültürel unsurlara ve toplumsal yaşama olumlu katkı yapma ve iyi örneklerin artmasını teşvik açısından faydalı olacağı düşünülerek, yukarıda anlatılanlarla

bağlantılı olarak insan davranışlarının genel anlamda kültürel temeline vurgu yapan bazı gözlem ve yaşanılanlar bu çalışmada yazıya dökülmüş; Türk Toplumunun ve diğer bazı kültürlerle mensup fertlerinin hayata, çevresine, sorunlara, toplumsal yaşama, devlete, doğru ve yanlışlara bakış açısı ve beklentileri dile getirilmeye çalışılmıştır.

Bu Ülkenin İmkanları İle Yetişiyorum, Bu Ülkede Yaşayacağım...

Yıl 1989... İçişleri Bakanlığı, bir grup meslektaşımınla birlikte beni de dil öğrenmek, bilgi ve tecrübelerimizi artırmak amacıyla İngiltere'ye göndermişti. Grupta yer alan bakanlık mensupları zorunlu olarak İngiliz ailelerin yanında kalmaktaydı. Benim kaldığım evin annesi emekli hemşire ve Alman idi. İlk eşi de Alman olan kadın'ın halen evli olduğu ikinci eşi İngiliz idi. Kadın'ın ilk eşinden olan 20'li yaşlardaki kızı da kendileri ile yaşıyordu. Kadın, öz babasının Alman olduğunu kızının bildiğini, hatta zaman zaman görüştüğünü bana söylemişti. Evde hep İngiliz kültürel değerleri ve tarihi ile ilgili konular konuşuluyordu; Almanya ve Almanlara dair neredeyse hiç bir iz-işaret yoktu. Birgün evin kızına:

"Bir mahsuru yoksa sana, kendini hangi kültüre yakın hissettiğini sormak istiyorum... Annen bir Alman; baban da Alman imiş. Merak ediyorum, sen kendini bir Alman olarak mı hissediyorsun? Yoksa bir İngiliz olarak mı hissediyorsun?" diye sorduğumda:

"Tabi ki kendimi bir İngiliz olarak hissediyorum. Alman olduğumu hiç düşünmedim. Annem de, babam da birer Alman olsa da ben İngiltere'nin imkanları ile yetiştim, bu ülkenin okullarında okudum ve bu ülkede yaşayacağım; bu ülkenin huzuru ve daha iyi olması için de gayret edeceğim; bu benim ve ailemin mutlu ve huzurlu olmamız için de bir gereklilik" demişti.

İngiliz toplumu, eğitim sistemiyle, hukuk sistemiyle, sosyal yaşantısıyla, verdiği bütün hizmetlerle bir Alman kızına birlikte yaşama ve yaşadığı ülkenin değerlerini sahiplenme bilincini kazandırmış; yaşadığı ülkeye ve birlikte yaşadığı insanların huzuruna olumlu katkı yapma düşünce, tutum ve davranışını kazandırabilmiştir.

Mutlaka Biri Yakalar!

2011 yılının Temmuz ayında, turizm eğitimi alanındaki bir proje kapsamında bir grup Türk Eğitimciyle Almanya'da bulunduğum sırada, rehberlik eden bir Türk Genci bize şu tavsiyelerde bulunmuştu:

"Daha önce de buralarda bulunmuşsunuzdur ama yine de bazı hususları hatırlatmakta fayda görüyorum. Almanlar çevre temizliği ve kurallara uyma konusunda çok hassastırlar. Bu konudaki ihlallere de çok ağır cezalar uyguluyorlar. Aman ha yerlere çöp atmayın; parklardan çiçek koparmayın; yaya veya araçla herhangi bir trafik kuralını ihlal etmeyin. Eğer bu konulara dikkat etmezseniz ya bir güvenlik kamerasına, ya polise yakalanırsınız; ya da vatandaşın biri görür, polisi arar, sizi yakalatana kadar da takip eder; sonuçta da ağır bir para cezası alır, zaman kaybedersiniz, perişan olursunuz".

Biz doğru olanın zaten rehberimizin dediği gibi olduğunu bilsek de, kendisine teşekkür ederek, kurallara uyacağımızı söylemiştik. Suç ve suçlu ile etkin mücadelenin bir yolu da, toplumun bütün kesimlerinin katkısı ile kuralların kararlılıkla uygulanması ve cezaların caydırıcılığı değil midir?

İnşaattan Çalanın Cezası Nedir ?

2004 yılında İçişleri Bakanlığımızca Ankara'da düzenlenen "Afet Yönetimi" konulu eğitim programına katılmıştım. Eğitim programına başka bakanlıklardan katılanlar da vardı. Bir hafta süren eğitim programında, Türkiye'den katılan eğitimcilerin yanında iki de Japon uzman vardı. Japon uzmanlar da kendi ülkelerindeki afet yönetimi, özellikle de deprem öncesi ve sonrası alınan tedbirler ve yapılan çalışmalar konusunda bilgi vermişlerdi. Programın son

gününde genel bir değerlendirme yapılıyordu ve eğitime katılan kursiyerler, eğitimcilere sorular soruyorlardı. Kıdemli kursiyerlerden biri, Japon uzmana "Sizin ülkenizde inşaat malzemesinden çalan müteahhide nasıl, ne kadar ceza veriliyor" diye sorduğunda, Japon uzman ilk önce "Anlamadım Beyefendi, müteahhit neden inşaattan çalsın" dediğinde kursiyer tekrar "Yani, müteahhit kullanması gereken demir ve çimentodan daha az kullansa ve inşaat çokse o müteahhide ne kadar ceza veriyorsunuz" diye sorduğunda, Japon uzman "Beyefendi, bizim kültürümüzde inşaattan çalmak diye birşey yok" demişti. Kursiyer halen "Bu adam ya benimle kafa buluyor, yalan söylüyor; ya da tercüman soruyu doğru aktaramıyor" diye söyleniyor ve kafasını sağa sola sallıyordu.

İlim Çin'de de Olsa...

20 Aralık 2014 - 20 Ocak 2015 tarihleri arasında, İçişleri Bakanlığımız tarafından bir eğitim programı kapsamında, merkezi ve yerel yönetimlerin reform çalışmalarını, karar ve uygulamalarını; güvenlik, sağlık, eğitim, ulaşım, kentleşme gibi ana sektörlerdeki hizmetleri; istihdam imkanlarını teorik ve pratik düzeyde yerinde görmemiz amacıyla, bir grup meslektaşımınla birlikte Çin Halk Cumhuriyeti'nde bulunma imkanım olmuştu.

Program süresince gerçekleşen konferanslar, ziyaretler, görüşmeler, araştırmalar ve gözlemler sonucunda Çin Halk Cumhuriyeti'nde merkezi hükümetin ve yerel yönetimlerin önem verdiği en önemli konuların ve yürüttüğü yenilikçilik çalışmalarının başında istihdam ve sosyal güvenlik konusunun yer aldığına şahit oldum. İstihdam konusu, 1.360.000.000 nüfuslu ülkede huzuru, güvenliği, asayiş, milli birliği ve kalkınmayı sağlamanın baş şartı olarak da görülmektedir.

Program süresince, Çin Kültürünün bir parçası olduğumu düşündüğüm, zaman zaman da bunların bazıları için bizde de olsa dediğim hususlar dikkatimi çekmişti.

1-Çin Yönetimi ve halkının, mümkün olduğunca birbirleriyle kavga etmediklerini; enerji ve zamanlarını ülkenin ekonomik kalkınması, üretim; halkın huzuru ve refahı için harcamakta olduklarını;

2- Hükümetin en önemli hedeflerinden birinin halkın özgüvenini temin etmek olduğunu; hükümet üyelerinin, idarecilerin ve medyanın halkın üzerinde korku unsuru oluşturacak bütün uygulama ve söylemlerden kaçınmaya azami gayret ettiklerini;

3-Hizmetlerde ülkenin ve halkın önceliklerine ve yerindeliğe önem verildiğini; göstermelik iş yapılmadığını; bu şekilde kaynakların ve zamanın daha ekonomik, etkin ve yerinde kullanılmakta olduğunu;

4-Bankaların ve kamu kurumlarının çoğunun Cumartesi ve Pazar günleri de hizmet verdiğini; vardiyalı çalışan personelin haftanın belli günlerinde dinlendiğini; bu şekilde resmi hizmetlerin aksamadan, sürekli yürütülmekte olduğunu;

5-Çin'de "En iyi yönetim şekli yoktur, en uygun yönetim şekli vardır" sözünün sıklıkla ifade edildiğini; bu yaklaşımın, devlet yönetiminde ve sorun çözmede alternatif düşünmeyi, inatlaşmamayı, sürekli araştırmayı-incelemeyi ve değişimi teşvik ettiğini;

6-Ekonomik yönden tamamen dezavantajlı olanlar ve engelliler hariç vatandaşların az-çok katkı yapmadan hemen hemen hiçbir hizmet alamadığını; bu şekilde kaynak israfının önlenmekte, hizmetlerin daha etkili ve kaliteli sunulmakta olduğunu;

7-Yaşlılara saygı ve aile birliğine önem vermenin temel bir kültürel değer olarak algılandığını; Çinli bir ailenin üyelerinin, her yılbaşında mutlaka bir araya geldiğini; 60 yaş üstü 200 milyon yaşlının bulunduğu ülkede, yeni kanunların da yaşlıları koruyan hükümler içerdiğini; ayrı yaşayan çocukların, yaşlı anne ve babalarını belirli aralıklarla ziyaret etmek ve

evlatlık vazifelerini yerine getirmek zorunda olduklarını, bunun için çalışanlara, yaşlı yakınlarını ziyaret etmek için özel izin verilmekte olduğunu, yaşlı aile fertlerini ziyaret etmeyenlere, mahkemelerce ceza vermekte olduğunu;

8-Çin'de, sorun olan bir konuda düşünülen bir reform planının önce ilgili sektörün bir biriminde veya yerel yönetim biriminde uygulanıp olgunlaştırıldığını, sonuçların değerlendirildiğini; reform ve uygulama başarılı olursa bütün sektöre ve birimlere yaygınlaştırıldığını;

9-Ülkede tahakkuk eden bir vergiden, kesinleşen bir para cezasından, ödenmesi gereken bir primden vazgeçme gibi kültür ve uygulamanın bulunmadığını, gelirlerde tahsil oranının %99 olduğunu müşahade ettim.

Çevre Hassasiyeti

Yıl yine 1989... Dil öğrenmek, bilgi ve tecrübelerimizi artırmak amacıyla İngiltere'de bulunduğumuz dönemde, hafta sonları diğer şehirlere gider; oraların tarihi ve turistik yerlerini de gezme imkanı bulurduk. Yine şehirlerarası yolcu taşıyan bir otobüste iken içtiğim bir meşrubatın boş kutusunu, çok normal bir davranış düşüncesiyle otobüsün sürgülü camından dışarı atmak isterken, otobüste yaşlı bir kadın bana hitaben "... Sen ne yapıyorsun? O kutuyu dışarıya, yola atamazsın. Herkes senin gibi çöp atsa bu yolların, bu ülkenin hali nice olur? Baksana yanında çöp kutusu da var; çöp kutusuna atsana..." demiş ve bana meşrubat kutusunu dışarı attırmamıştı. Mahcup olmuşum, yapmak istediğimden dolayı pişman olmuş ve üzülmişim. Yaşlı İngiliz Kadın çok haklıydı...

Bu da Başka Bir Sürücü...

Yıl 2010... İçerik olarak yukarıda anlatılana benzer başka bir olayda ise farklı bir yansımanın izlerini gördüm. Antalya'da, trafik lambalarında durduğumda hemen önümde duran büyükşehir belediyesine ait yolcu taşımakta olan bir otobüsün sürücüsün camdan, boş bir sigara paketini ana caddede asfaltın üzerine attığını gördüm. Otobüsün plakasını; olayın yerini, tarihini ve saatini belirterek, büyükşehir belediyesine "... sürücünün benzer hareketleri yapmaması için uyarılmasını, hakkında Kabahatler Kanunu ve ilgili mevzuata göre işlem yapılmasını..." belirttiğim bir yazı gönderdim. Büyükşehir belediyesinden gelen cevabi yazıda "... sürücünün bahsedilen davranışı yaptığı bölgedeki kameralardan tespit edilemediğinden hakkında herhangi bir işlem yapılamamıştır..." ibaresi yer alıyordu. Esasen, sürücünün ceza almadığına değil, bir daha yapmaması yönünde uyarılmadığına ve büyükşehir belediyesindeki yetkili şahsın asfalta çöp atma olayını normal görmesine üzülmişim.

Sana Ne Oluyor; Ben Devletin Ormanını Kesiyorum!

1992 yılı yaz mevsimi... Görev yapmakta olduğum ilçede, bir hafta sonu arazide vatandaşın birinin aracı ile evine yeni kesilmiş odunlar götürmekte olduğunu gördüm ve odunları nereden aldığını sorar. Vatandaş:

"Ormandan kestim" dedi. Ben de "İzinsiz, kaçak kesim yaptın herhalde?" deyince "Evet izinsiz kestim" dedi. Ben de "Yanlış yapmışsın, hakkında yasal işlem yaptıracağım" deyince, vatandaş "Sen kimsin" der. "İlçenin kaymakamıyım" cevabını alınca vatandaş gayet pişkin bir şekilde:

"Kaymakam bey, sana ne oluyor? Ben devletin ormanını kestim" dedi. Ben de devletin ormancılarını gönderip şahsın kestiği devletin odunlarına (!) ve araca el koydurmuş, işlem

yaptırmıştım. O vatandaş bana kırılmış, uzun bir süre sokakta benimle karşılaştığında yolunu değiştirmişti.

Acaba orman devletin mi? Milletin mi? Bu vatandaş bu yönde inandıran ve böyle düşünmeye sevk eden nedir? Aile terbiyesi mi? Aldığı eğitim mi? Yetiştirdiği çevre mi? Yetkili ve ilgili kurumların takipsizliği mi? Cezaların hafifliği mi? Hepsini mi?

Haksızlığa Asla Müsaade Etmemek!

Anadolu'da işlerin zamanında yapılması, sorunların zamanında çözülmesi gerektiğini; aksi takdirde içinden çıkılmaz, kocaman bir dert-sorun yumağı haline geleceğini anlatan veciz bir söz vardır: "Pire büyür bit olur, enik büyür it olur". Suçluya gereken cezayı vermeyen toplum kendini cezalandırmış olmaz mı?

1980'li yılların ortaları... Üniversite öğrencisiyim. Otobüsle Adana'dan Kayseri'ye gidiyorum. Adana otobüs terminalinden öğle saatlerinde kalkan otobüsümüze son anda 5-7 yaşlarında iki çocuğu ve iki çantası ile genç bir bayan da bindi. Giyim kuşamı ve hareketlerinden kırsal kesimden geldiği belli olan kadın çantaları da bagaja vermeden otobüsün içerisine aldı. Otobüse bindiği ilk andan itibaren, hem muavine hem de otobüsün sürücüsüne defalarca:

"Abi, ben Pozantı'dan sonra Kayseri yoluna girince ilk petrolde ineceğim; beni orada bekleyecekler" dedi. Otobüs belirtilen yol ayrımına yaklaşınca kadın hazırlanmaya, çocuklarının eşyalarını toplamaya başladı ve ineceği yerin yaklaştığını davranışlarıyla da hissettirmek için ayağa kalktı. Belli ki kadının yaşayacağı talihsizlik içine doğmuştu. Maalesef, kadının belirttiği petrol geçilmesine rağmen otobüs durmadı ve yaklaşık 1 km yol aldı. Yerleşimin olmadığı boş arazide birkaç viraj döndü. Kadın:

"Abi çok geçtiniz. Ben iki çocukla, iki valizle yolu nasıl geri dönerim? Beni geri götürün" dedi demesine ama, otobüsün sürücüsü:

"Olmaz! Geri dönemem; in yürü" dedi.

Otobüs dolu; kocaman kocaman beyefendilerin, hanımefendilerin hiç birinden tık yok. Yolcular da içlerinden, muhtemelen "Dönersek geç kalacağız; yürüsün canım" diye düşünmüştür. Ben yaşananlar karşısında rahatsız oldum, içim kıpır kıpır... İtiraz etmem gerektiğini, "Kaptan olmaz; bir kadın, iki çocukla dağ başında bırakılmaz. Yolda hırlı var, hırsız var; kadına yazık olur. Zaten çantaları da taşıyamaz. Dönelim!" demem gerektiğini düşünüyorum ama söyleyemiyorum. O esnada üstelik aracın sürücüsü, muavine "At aşağı çantalarını" dedi. Yolculardan yine tık yok. Kadın çaresiz indi ve otobüs devam etti. Ben ise otobüsün plakasını alıp merkezlerine durumu yazayım dedim ama olan olmuştu... Bir kadın, iki çocukla yol kenarına bırakılmıştı... Bu dramatik olayı o günden beri asla unutmadım; hep "Ben söylemeliydim sürücüye..." diye kendime kızdım, yapamadığım için vicdan azabı çektim ve üzüldüm. O tarihten sonra yanlış durum ve davranışlar karşısında usulüne uygun müdahaleleri zamanında yapmaya gayret ettim.

Şu bir gerçek ki, vaktinde gösterilmeyen tepki tepki değildir. İnsanlar, bütün insani değerleri unutmuş; kendi başlarına gelse tepki gösterecekleri bir durum karşısında susmuş; bencilleştiren, tepkisizleştiren yoz kültür galip gelmiştir.

Gönül Huzuru

Esasen kötü olan insanlar değil, yaptıkları davranış ve sergiledikleri tavırlardır. İnsan, fitrat; yani doğruluk üzere yaratılmıştır. Olumlu veya olumsuz olaylar ve gelişmeler karşısında insanın aklına ilk gelen insani ve rahmani fısıltıdır; iyiliği emreder, kötülükten sakınmayı öğütler; güzelliği, merhameti fısıldar; müspet düşünmeyi, aynı yönde karar almayı ve

davranmayı öğütler. Ancak birkaç saniye sonra başka bir fısıltı “sakın yapma, ilgilenme, yardım etme, sana ne, sana mı kalmış” der. İşte bu ses de şeytani fısıltıdır; kötülüğü, olumsuzluğu, bozgunculuğu, fitneyi fısıldar. Olması gereken olumlu davranış yerine cimrilikten, bencillikten, cesaretsizlikten, tembellikten ve sorumsuzluktan dolayı şeytani ve olumsuz davranış ortaya çıkar.

Her halükarda olumlu davranışın insanı ve toplumu mutlu ettiğini, huzurlu kıldığını; olumsuz davranışın ise mutsuz ettiğini ve huzursuz kıldığını söylemek mümkündür.

2007 yılı yaz mevsimi sonu... Ordu-Tokat karayolu üzerinde bir kazaya şahit oldum. Yol güzergahında, ağaçlı tarlaların olduğu bölgede, hemen önümde gitmekte olan bir minibüsün önüne yan taraftan bir köpek yavrusu fırladı. Köpek yavrusu hızını alamayan minibüsün altında kaldı; minibüs hiç durmadan yoluna devam etti. Ben de hemen durmadım; 300-400 metre daha yola devam ettim. Bir an önce memleketime Şarkışla'ya ulaşmaya odaklanmışım. Durmakla devam etmek arasında bir an bocaladım. Ama içimden bir ses “Dur! Geri dön! Eğer köpek öldüyse yoldan kenara çek; araçlar tekrar üzerinden geçmesin. Eğer yaşıyorsa yoldan dışarı al, bir can kurtarırsın, yeni bir aracın çarpmasını önlersin.” diyordu. Bir süre kendimle mücadele ettim ve dönmeye karar verdim. Döndüğümde yavru köpeğin ölmediğini, muhtemelen başını minibüsün altındaki bir yere çarpmış olduğunu, yarı baygın olduğunu, kalkamadığını gördüm. Yavru köpek oturur şekilde yolun tam ortasında durmaktaydı. Yavru köpeği, elimi ısırmasın diye, yolun kenarındaki oto lastikçisinden aldığım bir sıırıyla yolun kenarına, zarar vermeden çektim; gölge bir yere aldım. Doğru olanı yaptığımı düşündüm ve huzurlu bir şekilde yoluma devam ettim. İki gün sonra, geri dönerken yavru köpeği bıraktığım yeri kontrol ettim; orada olmadığını gördüm. Belli ki yavru köpek iyileşmiş ve gitmişti.

Yanlış Bilinç, Yoz Kültür

Türk toplumu, son 1,5-2 asırdır, sistemli bir şekilde inandıklarından farklı bir şekilde yaşamaya zorlanmış; bozulmuş, kontrolsüz, anlamsız, yabancılaşmış yoz bir kültürün içine sürüklenmiştir. Çeşitli strateji ve taktiklerle susturulmaya, bastırılmaya, korkutulmaya, ürkütülmeye, tepkisizleştirilmeye; tarihinden, inançlarından, değerlerinden, kısacası öz kültüründen koparılıp yabancılaştırılmaya çalışılmıştır. Bu olumsuz ortamda toplum, yaşadığı gibi inanmaya başlamış, yanlış bilinç ve algıya yönelmiştir. Hem düzen ve yönetim halka yabancılaşmış; hem de halk düzene yabancılaşmıştır.

İdris Küçükömer, her ne kadar konuya ekonomik açıdan baksa da, Batılılaşma ve Düzenin Yabancılaşması adlı eserinde (2009:158-159) Türk toplumunun, sanki bir kobaymış gibi, sonuçları önceden belli bir deneye tekrar tekrar yatırıldığını ifade etmektedir. 27 Mayıs 1960'da yapılan da; 12 Mart 1971'de yapılan da; 12 Eylül 1980'de, 28 Şubat 1997'de, 27 Nisan 2007'de, 17-25 Aralık 2013'te, 15 Temmuz 2016'da yapılanlar da, Gezi Olayları da hep Türk toplumunu bölmeye, yozlaştırmaya, amaçsızlaştırmaya, ümitlerini ve özgüvenini kaybettirmeye yönelik olarak planlanmış; medya, sivil toplum kuruluşları, sözde sanat faaliyetleri, güdümlü idari uygulamalar ve yargı kararları yoluyla da işlenmiş, olgunlaştırılmış ve icra edilmiş tuzaklardır. Ancak millet bütün olup bitenleri hep sineye çekmiş, bir kenara yazmış; yeri ve zamanı geldiğinde hem demokratik yollarla, hem de bütün varlığını ortaya koyarak iradesine, değerlerine, istikbaline ve ülkesine sahip çıkmıştır.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de medya çok etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Medya, toplumun değerlerini ve doğrularını yeniden şekillendirerek öyle sunmaktadır ki, zamanla toplumun doğru olduğuna inandığı bir yoz kültür oluşmaktadır. Türkiye'de, 1960'da Menderes olayında olduğu gibi toplumda sevilen liderlerin itibarsızlaştırılmaya çalışılması, 12 Eylül sonrası yaşanan Tan Gazetesi Kültüründe, 28 Şubat sürecinde Fadime Şahin-Müslüm Gündüz olayında olduğu gibi, değerlerin ve inançların yozlaştırılması planları hep medya

üzerinden uygulanmıştır. Kaddafi ve Saddam da medya yoluyla itibarsızlaştırılmış, halk kendi yöneticilerine düşman edilmiş; insanlar kendi değerlerini yağmalamıştır.

Sonuç

Türkiye'nin sorunlarının çözümü kendi kültürel değerlerinde ve tarihi geçmişinde gizlidir. Türk Milleti, tarihte karşılaştığı birçok büyük sorunu, özünde yer alan cevher sayesinde aşmış; tehlikelerle karşılaştığında acı çekmiş, yokluk görmüş ama ümidini kaybetmemiş ve vatanını asla terk etmemiştir.

Türkiye ve Türk Milleti neredeyse her on yılda bir, aynı zihniyet tarafından kullanılan maşalar yoluyla krize sürüklenmiş; ihanetler görmüştür. Bu ülkede sağıcısı da solcusu da, alevisi de sünnisi de, dindarı da ateisti de, ibadet eden de etmeyen de, köylüsü de kentlisi de, Türkü de Kürdü de mutlaka dayak yemiştir. İlginç olan dayağı herkese hep aynı el atmıştır. Bu el bazen mavi eldiven, bazen beyaz, bazen siyah eldiven takmış; bazen laiklik demiş, bazen ibadet demiş, bazen dil demiş, bazen parti demiş, bazen dernek vs. vs. Bu coğrafyanın kader birliği vardır. Ama kaderi dayak yemek olmamalı; kaderi artık huzur, barış ve kalkınma olmalı.

Türk Milleti, her bir ihanetten sonra, olanlardan bir ölçüde ibret almaya, ders çıkarmaya; adaleti ve soğukkanlılığı elden bırakmadan, inançlarının, tarihi birikimi ve köklü devlet geleneğinin verdiği güçle yaralarını sarmaya; yoluna kararlılıkla devam etmeye gayret etmiştir.

Hem dünyadaki hem de bölgesindeki siyasi, askeri ve ekonomik kamplaşma ve gelişmelere bakıldığında Türkiye, güvenliğini ve huzurunu her zamankinden daha çok düşünmeli; yaptığı işlerde daha aktif, dikkatli, daha tedbirli, daha sorgulayıcı, daha seçici, daha şüpheci olmalıdır. Eğitim müfredatını, güvenlik sistemlerini, yazılı ve görsel medyanın yayın politikasını ve milli-toplumsal sorunlara yaklaşım tarzını yeniden analiz etme; sosyal sorunları ayrıntılı tahlil etme ve çözüm üretme zorunluluğu vardır. Toplumsal yaşama zarar veren durumlar konusunda yasal düzenlemeleri ve yaptırımları etkili, gerçekçi ve uygulanabilir yapıya kavuşturmak gerekmektedir. En önemlisi de çözümün ve çarenin milletin özünde olduğuna inanılmalı, cesur ve kararlı olunmalıdır.

Tarihi gerçekler, Anadolu'da ve yakın coğrafyada tesadüfen yaşamanın mümkün olmadığını; tedbirli ve uyanık olunması gerektiğini göstermektedir. Eğer Türk toplumu adaleti, çalışmayı, yardımlaşmayı, iyiliği, memleket sevgisini tavsiye eden kendi zengin değerlerine ve kültürüne sahip çıkarak, "Bize bir şey olmaz" yaklaşımını bırakarak daha tedbirli, araştırmacı, sorgulayıcı, aktif olursa; insanlar da tek tek sorunlarını çözmeye kişisel gayretini, cesaretini ve sorumluluğunu ön plana çıkararak çalışırsa, ülkesi ve millet daha güçlü ve istikrarlı olacak; sorunlarını daha kolay ve hızlı çözecektir. Olay olduktan sonra çözüm arama yerine, çözümü başkalarından bekleme yerine, olacakları önceden sezme, önleyici tedbir almak, yaşanabilecek olumsuzluklara karşı hazırlıklı olmak, sorunları tüm kurum ve kuruluşların işbirliğinde çözmeye aktif ve kararlı olmak bir toplum ve insan için beklenen normal bir davranıştır. Aksi takdirde, sorunlarının kaynağı olarak başkalarını görmeye; tedbir almamaya, çözüm üretmemeye, pasif ve savunmada kalmaya, sorun yumakları ile yaşamaya devam edecektir.

Osmanlı'nın son dönemlerinde başlayıp, Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduğu günden beri de, çeşitli vesilelerle dillendirilen "Batılılaşma" esasen bir yabancılaşma hareketidir. Esasen Türkiye Cumhuriyeti Devletimizin Kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk de "Muasır Medeniyet Seviyesi" derken Batıyı kastetmemiş; genel olarak insani değerlere saygılı; adaleti, huzuru ve barışı önceleyen; insanlığın ortak zenginliği son kültürel birikim ile müspet ilim ve teknoloji seviyesini hedef göstermiştir.

Adaleti, huzuru ve barışı önceleyen sistemin nasıl olduğunu Türk Milleti defalarca dünyaya göstermiş ve bunu somut olarak yaşatmıştır. Türk dehasının en büyük eserlerinden biri olan Osmanlı Devleti de adalet temelinde kurulmuş ve üç kıtaya 600 yıl nefes aldırılmış ve huzur

getirmiştir. Osmanlı'nın terk etmek zorunda kaldığı Ortadoğu'ya ve Kuzey Afrika'ya bir daha huzur gelmemiş; Balkanlar da yakın zamana kadar çatışmalara ve katliamlara sahne olmuştur.

Türk toplumu, yabancılaşma tuzaklarından kurtulup özüne dönmeye başlayınca; Türkiye Cumhuriyeti Devleti de barışçıl tutumu, köklü devlet geleneği, zengin kültürel birikimi; yetişmiş, inançlı-bilinçli insan gücü ve güçlü ekonomisi ile bölgesinde ve dünyada yeni bir toplum ve yönetim model olarak ortaya çıkmaktadır. Ne yapılması gerektiği Türk tarihinde ve kültüründe gizlidir. Merhum Cemil Meriç'in (2016:108) ifadesi ile "Tarihimiz mührü sökülmemiş bir hazinedir" ve bütün coğrafyayı refaha ve huzura kavuşturacak kıymettedir... Aralık 2016 - Aliğa/İzmir

Kaynakça

- Ergun, Doğan, (1991). Türk Bireyi Kuramına Giriş. Gerçek Yayınevi, İstanbul.
Güvenç, Bozkurt, (1991). İnsan ve Kültür. Remzi Kitabevi, İstanbul.
Küçükömer, İdris, (2009). Batılılaşma ve Düzenin Yabancılaşması. Profil Yayıncılık, İstanbul.
Meriç, Cemil, (2016). Bu Ülke. İletişim Yayınları, İstanbul.